

Huisartsen schrijven antipsychoticum voor als slaapmiddel

Karen Silver

Het gebruik van het antipsychoticum quetiapine stijgt, vermoedelijk doordat het wordt gebruikt tegen slaapstoornissen. Dat is tegen de regels.

Huisartsen en psychiaters schrijven het antipsychoticum quetiapine voor bij slaapproblemen, terwijl dit volgens de richtlijnen niet mag. Dat blijkt uit onderzoek van het journalistieke platform *Pointer* (KRO-NCRV). Het middel kan voor forse bijwerkingen zorgen en er is geen wetenschappelijk bewijs dat het effect heeft bij mensen met een slaapstoornis.

Het aantal gebruikers van quetiapine steeg de afgelopen jaren fors. In 2015 gebruikten 98.112 Nederlanders het middel, in 2019 waren dat er 134.550. Quetiapine, ook bekend onder de merknaam Seroquel, is eigenlijk bedoeld voor mensen met schizofrenie, een bipolaire stoornis of een zware depressie, maar gezien deze stijging is het volgens kenners uitgesloten dat het alleen daarvoor wordt gebruikt.

Dat blijkt ook uit de rondgang van *Pointer*, waarin patiënten en specialisten melden dat quetiapine ook wordt voorgeschreven bij slaapproblemen. Uit de psychiatrie is bekend dat het middel in een lage dosering een slaapopwekkend effect heeft, en die kennis heeft zijn weg gevonden naar de huisartsenpraktijk.

Tegen richtlijn huisartsen

Toch stellen de richtlijnen van het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG) dat quetiapine niet gebruikt moet worden bij slaapstoornissen. De reden daarvoor is dat wetenschappelijk onderzoek niet aantoont dat het middel een gunstig effect heeft en de kwaliteit van slaap verbetert. Wendy Borneman, de voorzitter van de raad van bestuur van het NHG, roept huisartsen daarom op te stoppen met het voorschrijven van quetiapine bij slaapstoornissen.

Daarnaast kan quetiapine voor flinke bijwerkingen zorgen. Bijwerkingencentrum Lareb ontving de afgelopen twintig jaar 950 meldingen. Van dat aantal bleken 123 patiënten het middel te gebruiken tegen een slaapstoornis. Hoewel er in deze gevallen een lage dosering werd gebruikt, bleken de bijwerkingen in sommige gevallen niet minder heftig. Lareb houdt ook bij hoeveel patiënten last krijgen van ernstige bijwerkingen. Dat waren er 332, ongeveer een derde van het totale aantal meldingen. Van die 332 waren er 28 patiënten die het middel kregen vanwege slaapstoornissen.

Psychiater Maaïke van Veen, gespecialiseerd in het gebruik van medicatie bij slaapproblemen, benadrukt dat een lage dosering quetiapine nog meer gevolgen kan hebben voor de gezondheid. "Het kan leiden tot flink overgewicht. Mensen kunnen binnen een jaar al 15 of 20 kilo aankomen."

<https://www.trouw.nl/zorg/huisartsen-schrijven-antipsychoticum-voor-als-slaapmiddel~b3d00c05>

Huisartsen overtreden richtlijnen bij voorschrijven antipsychoticum bij slaapproblemen

Huisartsen en psychiaters schrijven het gebruik van een antipsychoticum voor bij slaapproblemen, **terwijl dit volgens de richtlijnen niet mag**. Dat blijkt uit onderzoek van Pointer. Het middel quetiapine **zorgt voor forse bijwerkingen** en er is **geen wetenschappelijk bewijs dat het werkt** bij mensen met slaapproblemen.

Quetiapine is in 1997 door het farmaceutisch bedrijf AstraZeneca op de markt gebracht. Het is op recept verkrijgbaar onder de merknaam Seroquel en is bedoeld voor mensen met schizofrenie, een bipolaire stoornis of een zware depressie. Omdat het middel een slaapverwekkend effect veroorzaakt wordt het in een lage dosering ook voorgeschreven aan mensen met slaapproblemen. Dat melden meerdere patiënten en specialisten in een rondgang aan Pointer. "Slaapproblemen zijn een heel hardnekkig probleem, waar men een oplossing voor probeert te vinden", zegt klinisch farmacoloog Arne Risselada. "Dit middel is vanuit de psychiatrie uiteindelijk ook in de huisartsenpraktijk terechtgekomen. **Quetiapine in een lage dosering heeft zich inmiddels als een olievlek over het land verspreid.**"

Slaapstoornissen

Toch schrijven de richtlijnen van het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG) voor om quetiapine niet bij mensen met slaapproblemen te gebruiken. Er is geen wetenschappelijk onderzoek dat aantoont dat het een gunstig effect heeft en de kwaliteit van de slaap verbetert. Wendy Borneman, voorzitter van de raad van bestuur van het NHG roept op quetiapine niet bij slaapproblemen voor te schrijven. "Op basis van onze richtlijnen en de onderzoeken die we hebben bekeken zeg ik: doe het niet. Puur voor slaapproblemen is er geen reden om het te gebruiken."

Daarnaast **kan het gebruik van quetiapine voor forse bijwerkingen zorgen**. Het bijwerkingencentrum Lareb heeft in totaal 950 meldingen van bijwerkingen van quetiapine ontvangen. In die meldingen is 123 keer de indicatie slaapproblemen genoemd. **Sommige gemelde bijwerkingen waren suïcidale gedachten en trombose**. "Een lage dosering van quetiapine kan al gevolgen hebben voor de lichamelijke gezondheid", zegt Maaïke van Veen, psychiater bij GGZ Drenthe en gespecialiseerd in het gebruik van medicatie bij slaapproblemen. "Het kan leiden tot flink overgewicht. Mensen kunnen binnen een jaar al 15 of 20 kilo aankomen."

Benzodiazepinen

Uit de cijfers van Zorginstituut Nederland blijkt dat het aantal gebruikers van quetiapine gegroeid is van bijna 100.000 in 2015 tot meer dan 130.000 in 2019. Volgens Ruud Coolen van Brakel van Instituut Verantwoord Medicijngebruik zitten daar ook mensen bij die quetiapine voor slaapproblemen gebruiken. "Die toename heeft te maken met de kritiek op benzodiazepinen. Ook die werden voor slaapproblemen voorgeschreven, maar werken op lange termijn verslavend."

Om het gebruik te ontmoedigen besloot de overheid in 2009 de vergoeding van benzo's uit de basisverzekering te schrappen. Ruud Coolen van Brakel: "Quetiapine wordt als alternatief gezien. Maar **mensen komen er maar moeilijk van af en de onttrekkingsverschijnselen zijn net zo erg als bij benzodiazepinen**. Quetiapine is geen slaapmiddel en daar moet het ook niet voor worden gebruikt."

Meer over dit onderwerp in onze radio-uitzending van **zaterdag** 22 mei, om 19:00 uur op NPO Radio 1

<https://pointer.kro-ncrv.nl/huisartsen-overtreden-richtlijnen-voorschrijven-antipsychoticum-slaapproblemen>

Minderen met medicijnen: 'Ik werd doodziek'

Anniek Lemmens (37) slikt jarenlang zware medicatie. Ze kreeg antipsychotica voorgeschreven in een periode dat ze last had van psychische problemen. Vanwege de ernstige bijwerkingen, waaronder chronische vermoeidheid, **bouwt Anniek in 2020 al haar medicatie af. Maar dat blijkt haar lichaam niet aan te kunnen. Ze wordt ernstig ziek en voelt zich door hulpverleners onvoldoende gehoord.**

Anniek ligt vermoeid op de bank. De gordijnen zijn dicht, omdat ze last heeft van het felle licht dat in haar kamer schijnt. Ook geluid kan ze op dit moment maar moeilijk verdragen. "Als de verbinding gaat kraken, moeten we maar even stoppen", zegt ze verontschuldigend. "Ik ben nog steeds snel overprikkeld."

Anniek is sinds een aantal weken weer thuis **na een opname in het ziekenhuis**. Daar had ze zelf om gevraagd, omdat ze de afgelopen maanden steeds meer last kreeg van overprikkelingsklachten. **Ze bouwde het antipsychoticum af, maar werd daar ernstig ziek van.** "Ik was kapot aan het gaan. Mijn lichaam kon niet meer functioneren zonder die pillen. Ik ben het afgelopen half jaar 10 kilo afgefallen van uitputting."

Antipsychotica

Anniek heeft een geschiedenis in de psychiatrie en **heeft al vaker de negatieve consequenties van medicijngebruik ervaren**. Al op jonge leeftijd komt haar vader te overlijden. Ze krijgt op dat moment voor het eerst antidepressiva als Prozac en later Seroxat voorgeschreven, omdat ze last heeft van depressies en slapeloosheid. "Ik heb niet het gevoel gehad dat deze middelen echt hebben gewerkt. Toen ik die middelen slikte had ik soms de neiging om met mijn ogen dicht het kruispunt over te steken. Ik ben met deze medicatie direct gestopt nadat mijn vader was overleden. Dat is destijds nog vrij makkelijk gelukt, omdat ik ze waarschijnlijk maar een paar jaar slikte en ze minder zwaar zijn dan antipsychotica."

Als ze gaat studeren gaat het geleidelijk bergafwaarts. Ze krijgt steeds meer problemen met slapeloosheid en ze komt op de psychiatrische afdeling terecht. "Daar heeft de psychiater toen het antipsychoticum quetiapine voorgeschreven om me weer te laten slapen. **Ik heb toen een veel te hoge dosering gekregen voor het tegengaan van die slapeloosheid. Dat heeft geleid tot een enorme vermoeidheid. Ik wilde graag stoppen met medicatie, maar niemand kon mij vertellen hoe je dat precies moest doen.**"

Afbouwen

Door verschillende therapieën zat Anniek ondanks de vermoeidheid goed in haar vel. De medicatie is het enige wat haar nog vasthoudt aan de psychiatrie. **Vorig jaar deed Anniek een vierde poging om met alle medicatie te stoppen. Dat is uiteindelijk gelukt met speciale 'taperingstrips'.** Via deze methode wordt de dosering met kleine stapjes verlaagd. Toch merkt Anniek dat haar lichaam van het afbouwen een enorme klap heeft gehad. "Ik ging fysiek erg achteruit. Binnen enkele maanden was ik nog te ziek om te douchen en te eten. Ik wilde graag geholpen worden en onderzocht op wat er nu precies aan de hand was."

Volgens de psychiater is haar brein onder invloed van de pillen veranderd, maar weet hij niet op welke manier ze weer kan opknappen. Maar in het ziekenhuis krijgt Anniek te horen dat het niets met het afbouwen van medicatie te maken heeft. "Ik werd daar weer in het hokje van psychiatrisch patiënt geduwd. Ik vind het afschuwelijk dat bijna niemand in de hulpverlening naar mij geluisterd heeft. Ik heb 11 jaar lang verschillende zware medicatie gekregen. En ik hoor zoveel mensen in mijn omgeving die daar niet meer vanaf komen. Dat vind ik tragisch."

<https://pointer.kro-ncrv.nl/minderen-met-medicijnen-ik-werd-doodziek>